

/ GRANSKNING

UG-referens: Håll käften och lyd: Vad hände sen?

PUBLICERAD IGÅR 12:46

UPPDRAG GRANSKNING · Ta del av manus och källor till reportaget "Håll käften och lyd: Vad hände sen?". Du hittar källhänvisningar både i texten och längst ner på sidan.

Ur UG 3 mars DOLD INSPELNING

Ingrid Leirnes:

När man jobbar inom kommun eller region, då har man också ett ansvar om man har en möjlighet, att visselblåsa när...

Chef:

Du, nu ska du få höra fröken visselblåsare: Du har yttrandefrihet, men den ska vara fakta baserad. När den inte är faktabaserad. När den inte är faktabaserad då faller den under epitetet förtal.

Ingrid Leirnes:

Ja, du säger att det är förtal, men jag säger att det här är ju ingenting som jag har hittat på.

Ingrid Leirnes:

Är man utstött från en arbetsplats i regionen, då blir man det i hela regionen. Samma inom kommunen: Hela kommunen.

Ingrid från Skellefteå blev utskälld av sin chef när hon larmade om risk för Corona-smitta på hälsocentralen där hon jobbade. Hon är en av dem som medverkade i vårt reportage om tystnadskultur och repressalier mot visselblåsare. Vi på redaktionen fick mängder av mejl efteråt och det fick också Nils Funcke, som medverkade som yttrandefrihetsexpert.

Nils Funcke:

Jag har aldrig varit med om något liknande måste jag säga.. Jag har fått både telefonsamtal på lördagskvällar, söndagmornar, och jag har fått mängder med e-brev med förfrågningar ifrån ja, myndigheter, föreningar, politiska partier.

Det här visar ju på att det finns någonting, ett stort samhällsproblem, skulle jag vilja säga att det här är.

Vi flyttar oss direkt från Nils Funckes lilla högkvarter i journalisthögskolans lokaler på Östermalm i Stockholm, tillbaka till Skellefteå.

För sedan striden om anställdas rätt att få sin röst hörd, blossade upp här i lokala medierna, har det bara fortsatt. I reportaget [Håll käften och lyd](#) träffade ni också kommunanställda Christina Lindqvist – hon startade uppropet på Facebook med samma namn. Det samlade vittnesmål från hundratals människor om tystnadskultur och dålig arbetsmiljö inom Skellefteå kommun.

Idag är Christina utköpt från sin tjänst på socialförvaltningen, efter hot om uppsägning av personliga skäl. Kommunen anger samarbetssvårigheter det senaste året.

SOUNDBITE Har ni läst Norran idag?

Jo jag läste bara rubrikerna, visst var det där om något..

Tystnadskultur.

Ur Uppdrag granskning, Evelina Fahlesson:

Vi har aldrig försökt tysta hennes rätt uttrycka sin åsikt eller på andra sätt använda sin yttrandefrihet och sin meddelarfrihet.

Men historien slutar inte här.

Strax innan reportaget i Uppdrag granskning publiceras en artikel i tidningen Chefen i fokus. Rubriken lyder "Medarbetare spred grundlösa rykten" och tar upp hur dåligt cheferna på kommunen har mått av Facebookuppropet som Christina startade, och hennes anmälan av chefer för kränkning.

Hon fick stå oemotsagd, säger skyddsombud Katarina Holmqvist på fackförbundet Vision som intervjuas i tidningen.

Christina Lindqvist:

Jag satt bara här hemma i min rumssoffa en kväll och så fick jag ett meddelande som var med i Håll käften och lyd och hon skriver har du sett det här?

Här har de skrivit en massa saker om mig och jag vet inte ens vem den här personen på Vision är.

Vision företräder chefer i kommunen men Katarina Holmqvist har inte varit inblandad i Christinas fall. Men i artikeln säger hon att chefer inte gjort några fel. Problemet som beskrivs är Christina.

Christina Lindqvist:

Ingen har blivit uthängd i Håll käften och lyd vi har varit jättenoga med det. Och sedan är det just att.. Det känns ju som att de smutskastar mig och nästan lite gottar sig i att jag blev utköpt. Jag har blivit utköpt. Låt mig vara.

Chefernas skyddsombud vill inte medverka i intervju i det här reportaget. Hon mejlar att hon ville att chefernas perspektiv skulle komma fram. Men både chefer och politiker har också fått komma till tals många gånger i media.

Artikeln slår fast att cheferna inte gjort några fel. Men oberoende utredning har visat att det gick att belägga att Christina hade blivit kränkt i några av de situationer hon anmält. Och att kommunen hade begått flera fel i hennes ärende.

Ur Uppdrag granskning: HR-chef Camilla Lindström:

Jag tycker det är väldigt viktigt att reflektera över vad som hänt, verkligheten är svår ibland och här har det varit komplicerat och komplext. I efterhand är det alltid lättare att vara efterklok.

Så artikeln dras tillbaka från tidningssajten på grund av faktafel. Men texten låg kvar i e-tidningen och publicerades i papperstidningen.

Christina Lindqvist:

Hon säger ju det i den här artikeln från vision, i Visionsartikeln, det är bra att arbetsgivaren jobbar förebyggande så att sådant här inte händer igen, och då tänker man, ja är det här förebyggande arbete för att inte fler ska visselblåsa för att det inte ska bli fler uppror?

Den som skrivit artikeln, ansvarig utgivare för Chefen i fokus, Lotta Ekstedt vill inte heller medverka i intervju. Hon beklagar i mejl att hon inte faktagranskade artikeln innan publicering, men skriver att hon bett Christina om ursäkt. Hon anser att Christina inte är identifierbar i artikeln, men Christina håller inte med.

Artikeln utkom i ny version. Den nya rubriken lyder Chefer utsatta för massanklagelser om kränkningar.

Christina Lindqvist:

De har i alla fall gjort klart för mig att jag inte kommer att få uttala mig, varken jag eller mitt fackliga ombud.

Ansvarig utgivare för Chefen i fokus skriver i mejlet till Uppdrag granskning att hon inte anser att Christina är identifierbar i artikeln, men Christina håller inte med.

Nils Funcke:

Det är liksom en hederskodex som råder inom medierna att man ändå låter någon som blir anklagad eller blir misstänkt för någonting, få ge sin syn på saken.

Men efter att Uppdrag granskning sänts, publicerar också Skellefteå kommun en egen [kommentar](#) om Christina och kritiken om tystnadskultur, på kommunens hemsida.

Texten innehöll av kommunen utvalda beskrivningar av Christinas personalärende.

Evelina Fahlesson (S kommunalråd):

Vi på kommunen ville ju vara snabba att svara på frågorna från jamen medborgare och medarbetare som fanns efter reportaget i Uppdrag granskning. Vi begick ju ett misstag i samband med den publiceringen i och med att vi lämnade så mycket detaljer. Det här var ju olämpligt och det var därför som vi också nu har förändrat innehållet i texten.

Reporter:

Ni kommer ju till tals i reportaget i Uppdrag granskning då är ju du intervjuad och chefer i kommunen har ju kommit till tals i lokal media ganska mycket tidigare?

Evelina Fahlesson:

Ja.. men jag tänker att den text som vi publicerar nu på insidan och på hemsidan, där beskriver vi att vi inte delar det som presenteras i ert reportage.

Reporter:

Då kanske du vill säga nu vad det är ni inte håller med om?

Evelina Fahlesson:

Nej men jag vill inte kommentera de delarna.

Hans Bretschneider MP, gruppledare Skellefteå:

Jag såg det här på kvällen och jag kände att det här känns inte bra, så här lägger man inte ut om en person. Det här blir ju ett sätt att spä på den här tystnadskulturen att man kommer inte att våga gå emot kommunen. Får man kommunen som motståndaren så kommer de att hänga ut en på interna sidor där man inte har möjlighet att försvara sig.

Hans Brettschneider skrev några kritiska rader i kommentarsfältet på intranätet:

Hans Brettschneider:

"Det känns oproffsig och faktiskt lite osmakligt att kommunen så öppet pekar ut tredje part i detta."

Men det skulle han inte ha gjort. Tyckte kommunalrådet Evelina Fahlesson. Hon mejlade gruppledarna i partierna:

"Jag har (dock) sett att det nu kommenterats från oss politiker under inlägg och jag tycker inte att det här känns som rätt arena för oss, att föra politik eller för den delen kommentera."

Reporter:

Varför skickade du det mejlet till honom när han hade skrivit en kritisk kommentar?

Evelina Fahlesson:

Jag tänker att det är jätteviktigt att våra politiker kan föra fram jamen, kritik, och debattera fritt och samtidigt måste man vara beredd på mothugg både kring vad man säger och hur man framför det.

Reporter:

Men du menar ändå att han som politiker ska inte skriva på intranätet?

Evelina Fahlesson:

Ja. Jag menar det.

Hans Brettschneider (MP):

Jag står fast vid att jag kommer inte att bli tystad. Jag måste gå in och säga att jag tycker det här är fel, och det handlar mycket om civilkurage och då måste man göra det på det mediet där det läggs ut.

Christina Lindqvist:

Det är ju tillräckligt att jag har blivit utköpt, det är ju tillräcklig uppförsbacke att försöka gå vidare ifrån, jag har inga referenser. Och så lägger de ut det här också. Vad är det man signalerar med den här... liksom, handlingen?

Hans Brettschneider:

Att som enskild person stå upp mot en kommun det är otroligt jobbigt och hon har egentligen aldrig gjort något riktigt fel som de har kunnat peka på i något dokument utan hon har talat om när hon har känt att kommunen inte agerar rätt. Och det är hennes rättighet.

Christina Lindqvist:

På ett sätt har inte varit värt det för jag har ju farit väldigt illa själv. På andra sätt, jag kan ju känna när jag får tillbaka från andra personer det är många som hör av sig och säger att jag är modig, säger att de har ett liknande historia, att jag har berättat deras historia, på det sättet känner jag ju att det var värt det.

I reportaget Håll käften och lyd medverkade också chefsåklagare Stefan Lundberg från Ekobrottsmyndigheten, som blivit omplacerad efter att han kommit med intern kritik om dålig arbetsmiljö.

Ur UG 3 mars CITAT Stefan Lundberg, chefsåklagare:

Det här utgår från generaldirektören. Det är en detaljstyrning och en toppstyrning och tystnadskulturen är väldigt utbredd.

Cheferna på Ekobrottsmyndigheten nekar till repressalier mot Stefan Lundberg. Men ett annat exempel som kritiseras som tystnadskultur där, är vårt avslöjande om att politiker stoppats från möten med myndighetsexperter, med hänvisning till generaldirektören.

Och efter programmet kallades generaldirektören till justitieutskottet av politikerna – de ville att hon skulle förklara sig.

Johan Forssell (M) rättspolitisk talesperson:

Ja vi kallade ju generaldirektören för Ekobrottsmyndigheten då med anledning av ert reportage och det som framkommit där.

Det är viktigt för oss om vi vill besöka ett kontor eller tala med en enskild medarbetare att få höra från de som kanske jobbar med ett ämne att vi kan få den informationen ofiltrerat, annars blir det svårare för oss att kunna fatta kloka beslut.

Generaldirektör Monica Rodrigo, som inte vill ställa upp i intervju, skriver i ett mejl till Uppdrag granskning:

”Min bild är att arbetsmiljön överlag är god vid myndigheten. Myndigheten tar självklart emot besök från politiker. Besök samordnas centralt inom myndigheten för att kunna ta ställning till vem som bäst kan svara på frågorna.”

Men Rodrigo öppnar för en viss kontakt och skriver:

”Handlar det om en specifik fråga, är det naturligt att politiker har direktkontakt med våra experter.”

Johan Forssell:

Jamen om all information ska gå via personer högst upp i ledningen på en organisation då tror jag, då förstår vem som helst att då finns det risk för att saker och ting kanske ute lämnas eller man får inte höra allting.

Flera partier uttrycker nu kritik mot generaldirektören efter utfrågningen i justitieutskottet.

Reporter:

Hade hon några förslag på förändringar?

Johan Forssell:

Nej. Inte som jag kunde notera idag. Det gjorde mig lite förvånad faktisk.

Reporter: Vad händer nu då?

Johan Forssell:

Ja det är regeringen som måste svara på det, det är de som leder sin myndighet men jag kan säga som moderat så tycker jag att det måste bli en förändring på Ekobrottsmyndigheten, på ett eller annat sätt.

Linda Snecker, riksdagsledamot, Västerpartiet:

Jag upplever att det är svårt att ha förtroende för Rodrigo just nu eftersom hon inte kom med en åtgärdsplan till justitieutskottet för att visa på hur hon ska hantera den allvarliga kritik som har uppstått. Mitt intryck är att Rodrigo och ledningen på Ekobrottsmyndigheten inte ser på allvar på den kritiken som uppkommit och att förtroendet för sina anställda på myndigheten inte är särskilt stort och att man gärna omger sig med ja-sägare. Men så kan vi inte ha det i svenska myndigheter. Svenska myndigheter ska kunskapsbaserade man ska ha många fria åsikter om hur man kan driva arbetet framåt.

Åtgärdsplan förbereds däremot på en annan av visseblåsare kritiserade myndigheter. Jenny Bengtsson på Arbetsmiljöverket [visseblåste](#) om vad hon tyckte var rättsvidrig hantering av beslut kring munskydd för vårdpersonal – i Uppdrag granskning berättade hon om repressalier från chefer efter sitt larm.

Jenny Bengtsson:

Det har gjort att jag ifrågasätter min egen kompetens nu för tiden, lite felaktigt eftersom jag faktiskt egentligen är duktig på mitt jobb och är väldigt stolt över det.

”Läget på myndigheten är allvarligt.” Därför ska ledningen jobba fram åtgärder, skriver generaldirektören för Arbetsmiljöverket till sina anställda på myndighetens intranät – där andra på verket också delat kritiska inlägg om tystnadskultur efter vårt program.

Reporter:

Nu är din generaldirektör från Arbetsmiljöverket kallad till Arbetsmarknadsutskottet och kommer få frågor – vad tänker.. vad hoppas du på?

Jenny Bengtsson:

Jag hoppas att man svarar ärligt och självrannsakande istället för att slå saker ifrån sig. Vår arbetsmiljö vinner inte på att man stoppar huvudet i sanden. Utan det behövs omfattande arbete för att komma till rätta med en kultur som vi faktiskt har på myndigheten men som vi kan jobba oss ifrån bara man accepterar att man har den också.

SOUNDBITE Nils Funcke

Yttrandefrihetsexpert Nils Funcke tycker att larmen från myndighetsanställda kräver ett nytt politiskt initiativ. I SVT:s Morgonstudion lyfte han förslaget om en upplysningskampanj från demokratiministern för en mer öppen myndighetskultur.

Nils Funcke:

Det är ju inte i första hand lagstiftningen som är den begränsande faktorn här, det finns saker att skruva på i lagarna och bestämmelserna men det är framförallt den här myndighetskulturen som poppat upp under ytan framför allt under den här pandemin – det är den som behöver som få sig en skolning och gnuggning.

Demokratiminister Amanda Lind vill inte medverka i intervju i Uppdrag granskning, eftersom statlig förvaltning inte är hennes ansvarsområde.

Reporter:

Demokratiministern hänvisar till arbetsmarknadsministern och menar på att det är ett förvaltningsansvar det här?

Nils Funcke:

Ja... och risken är väl att hon hänvisar till justitieministern som hänvisar till demokratiministern – de kan inte hålla på så här. De får väl för jösse namn ta ett zoommöte och snacka ihop sig om att gemensamt ta ett initiativ för att då både finjustera i lagar och förordningar men också se till att det blir någon form av kampanj eller vad vi ska kalla det alltså en bestående kampanj inte några veckor bara utan något som ständigt ska pågå och där man då får avsätta resurser på någon myndighet för att då åka runt och sprida då liksom vad innebär en god förvaltningskultur när det gäller medarbetarnas möjligheter att visselblåsa och allmänhetens möjligheter att ta del av allmänna handlingar.

Dela

Dela

David Lindahl (david.lindahl@svt.se)

Publicerad 25 mars 2021 kl 12:46

Hittat språk- eller faktafel i texten?

Lokal. Lättanvänd. Opartisk. Ladda ner appen nu!

SÅ ARBETAR VI

SVT:s nyheter ska stå för saklighet och opartiskhet. Det vi publicerar ska vara sant och relevant. Vid akuta nyhetslägen kan det vara svårt att få alla fakta bekräftade, då ska vi berätta vad vi vet – och inte vet. [Läs mer](#)

JUST NU SENASTE NYTT OM CORONAVIRUSET